

Ulazne pjesme u došašću

s. Domagoja Ljubičić

Došašće (grč. *parous...a*; lat. *adventus*: dolazak) je liturgijsko razdoblje koje ima eshatološko značenje, a Crkva njime slavi Kristov ulazak u povijest spasenja i njegovu trajnu prisutnost u svijetu. U današnjoj rimskoj liturgiji ono traje četiri tjedna, a započinje nedjeljom koja je najbliža 30. studenom, blagdanu sv. Andrije, pa do večernje mise Badnjaka ili prve večernje Božića.

Za dolaskom Gospodnjim, za spasenjem, za konačnim mirom čeznuli su pravednici Starog zavjeta, koji je sav usmjeren prema Mesiji. To je istodobno vrijeme očekivanja Kristova dolaska nakraju vremena. Ono nije toliko obilježeno pokorom, koliko radosnim iščekivanjem.

Podijeljeno je u dva dijela:

1) od Prve nedjelje došašća do 16. prosinca, kad bogoslužje naglašava potrebu budna iščekivanja Kristova drugog dolaska nakraju vremena;

2) od 17. do 24. prosinca uključivo, kad bogoslužje ističe bližu pripravu za božićne blagdane, u kojima se slavi prvi Kristov dolazak, koji je međutim prihvatljiv samo u svjetlu drugoga.

Sam liturgijski pojam *adventus Domini* prikladan je za slavljenje Kristova rođenja, tj. njegova prvog dolaska, a isto tako i kao znak iščekivanja drugog dolaska. I uistinu, u prošlosti je značio sad jedno, sad drugo, a najčešće i jedno i drugo:

a. Prva je Crkva živjela u radosnom iščekivanju Kristova dolaska.

b. Kasnija stoljeća impresionirana su kataklizmom svršetka svijeta, a iščekivanje im je bilo puno straha.

c. Novije vrijeme stavlja naglasak na osobni susret pojedinca s Bogom.

d. Drugi vatikanski sabor u Uredbi o svetom bogoslužju nije o došašću odredio ništa posebno, ali je općenito samom reformom želio »sačuvati prvotno značenje« pojedinih svetih vremena (SC 107).

Odredbom istog sabora Rimski misal u Općim načelima donosi: »Vrijeme došašća je dvojakog značenja: vrijeme priprave na svečanosti Božića, u kojima se slavi prvi dolazak Sina Božjega k ljudima, a ujedno i vrijeme u kojem se preko ovoga spominjanja misli upravljaju na iščekivanje drugoga Kri-

stova dolaska na koncu vremena. Iz ovih dvaju razloga vrijeme se došašća predstavlja kao vrijeme predanog i radosnog iščekivanja.«

I. nedjelja došašća

Ova se nedjelja, prva u crkvenoj godini, koju obilježava ponovni Kristov dolazak u kronikama i spisima srednjeg vijeka nazivala Nedjelja *Ad te levavi*, prema početnim riječima ulazne pjesme, a također i Nedjelja *Aspiciens a longe*, prema riječima jednog od responzorija službe čitanja (*matutinum*) iste nedjelje.

TEMPUS ADVENTUS

HEBDOMADA PRIMA ADVENTUS

RBAKS Antiphona ad introitum VIII

Ps. 24, 1-4

D te le-va-vi * á-ni-mam me-am :

Dé-us mé-us in te confi-do,

non e-ru-bé-scám : neque irri-de-ant mé-

in-imí-ci me-i : ét-e-nim u-ni-vér-si qui te expé-

ctánt, non confun-dén-tur. Ps. Vi-as tu-as, Dómi-ne, de-

mónstra mi-hi : et sémi-tas tu-as [é]-do-ce me.

Tekst ulazne pjesme *Ad te levavi* uzet je iz Ps 24, 1–4; ona je, kao i svi ostali misni napjevi te nedjelje, tradicionalna, a prema nekim starim izvorima vrlo često tropirana. Po riječi *expectant* čini se da je uzeta iz prijevoda Biblije zvan *Itala*, koji je u V. st. zamijenila *Vulgata*, jer umjesto riječi *expectant* stoji *sustinent*. Ta činjenica vrlo je važna za vrednovanje starine napjeva, čije nastajanje seže u rana kršćanska vremena.²

Ovdje se očito radi o hipomiksoli-dijskom napjevu, punu poletna ritma, koji u duši stvara raspoloženje za radno iščekivanje Gospodnjeg dolaska. Tek otpjevana intonacijska formula ove antifone teži za što većom lakoćom navještaja njezina teksta, a glas lagano vodi prema logičkom naglasku na *expectant*, preko smirujuće melodije na riječ *universi*. Međutim, gledajući općenito, melodija antifone pomalo je sjetna, s kratkim melodijskim motivima ograničena opsega; podijeljena je u dvije periode od 12 riječi, a temelji se na notama so – la – do, iako samo u prvoj riječi dosiže donji re, koji se može smatrati ukrasom intonacijske formule VIII. modusa.

Unatoč tomu što je ova ulazna pjesma kratka, nježne lirске protočnosti, pružit će zadovoljstvo slušateljima, a češćim slušanjem tog napjeva i povećati njegovu ljepotu kod onih koji cijene takvu vrstu glazbe. Jednom riječju, zaista se može ustvrditi da napjev odgovara situaciji liturgijskoga čina.

II. nedjelja došašća

Liturgija II. nedjelje došašća, u kojoj starozavjetna čitanja svih triju godina liturgijskog ciklusa sadrže najveća mesijanska proročanstva, sva je prožeta osjećajima nade i radosti, donosi radostan navještaj skora dolaska Spasitelja i Zaručnika. Tako i *Populus Sion*, ulazna pjesma ove nedjelje, koja je složena od ulomaka iz Izaijine knjige (usp. Iz 30,

HEBDOMADA SECUNDA ADVENTUS
Cf. Is. 30, 19. 30; Ps. 79

L 9
E 2

IN. VII
RB. IKS

P

O-pu-lus Si-on, * ec-ce Dô-mi-nus vē-ni-et
ad sal-van-das gen-tes : et audí-tam fá-ci-et Dó-mi-nus gló-ri-am vo-cis su-ae, in laetí-ti-a cor-dis ve-stri. Ps. Qui re-gis Isra-el, inténde: qui dedú-cis vel-ut ovem Io-seph.

19. 30; Ps 79), odjekuje kao obećanje spasenja: sa Siona preko »izabranog naroda« svim narodima zemlje.

Melodija tog napjeva, koja se sastoji od samo jedne periode, na riječi *Populus Sion, ecce*, a isto tako i na *et audítam* i *in laetitia*, razvija se istim početnim motivom u hipomiksoli-dijskom modusu na notama so – do, gdje skok kvarte daje melodiji poseban efekt, dok se na *veniet ad* nakratko osjeća autentičan miksoli-dijski. Na početku druge fraze na riječi *et audítam* s notama so – do slijedi napetost, koja vodi prema dominantni re i zadržava se na njoj do *vocis suae*.

Modalna analiza iznosi na vidjelo da je autor ovog napjeva očito želio jače naglasiti tekst i njegovo značenje (jer melodija ima poprilično ograničen raspon) i time ljudske misli i osjećaje usredotočiti na što plodonosnije iščekivanje dolaska utjelovljene Božje riječi.

III. nedjelja došašća – Gaudete

Ova nedjelja, koja je sva prožeta temom radosti i koja zahvaća i tijelo i duh i sav svemir, poziva Crkvu na radost riječima sv. Pavla iz Poslanice Filipljanima 4, 4. 5: »Gaudete in Domino semper.« Sve se više osjeća čežnja za Gospodinom, vjerujući da se može uskladiti ovo ozbiljno vrijeme pokore i umjerene radosti iščekivanja njegova slavnog dolaska, koju naglašavaju i Izaija i Pavao. Štoviše, ova je nedjelja dobila liturgijsko ime *Gaudete* prema početnoj riječi svoje ulazne pjesme.

Prva fraza antifone ustrajno poziva na radost – »Gaudete in Domino semper: iterum dico, gaudete« – i njezin tekst čini istoznačni paralelizam. Intonacijska formula kreće se oko tonike re, ali završni slog ide na fa, koji služi kao blagi prijelaz na dominantu la, a ujedno vodi progresivnom vrhuncu melodije na riječi *semper*, kojom

HEBDOMADA TERTIA ADVENTUS

IN. I
RBCKS

Phil. 4, 4. 5; Ps. 84

G Au-dé-um te in Dó-mi-no sem-per: i-te-rum

di-co, gau-dé-te: mo-dé-sti-a ve-stra no-ta sit

omni-bus ho-mí-ni-bus: Dó-mi-nus pro-pe est.

Ni-hil sol-lí-ci-ti si-tis: sed in ó-mni ó-ra

ti-ó-ne pe-ti-ti-ó-nes ve-strae inno-té-scant a-pud

De-um. Ps. Be-ne-di-xísti, Dó-mi-ne, terram tu-am: a-ver-

tísti capti-vi-tá-tem la-cob.

L 11
E 7

izražava neizrecivu radost. Ponovljeni *gaudete* nema početni polet. No melodija je vrlo jednostavna, ali ništa manje upečatljiva.

Melodija narednih fraza od riječi *modestia vestra* odvija se na notama re – fa – la, a recitativom na dominantni la na *nota sit omnibus hominibus* izražava zapovijed objave svoje radosti i blagosti svim ljudima.

Daljnji razvoj sljedeće fraze vrlo je poletan – *Dominus prope est* – što

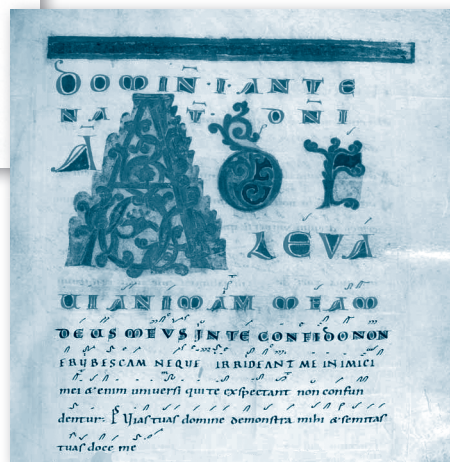
je izraženo uzastopnim *porrectusima*, napose na posljednjem slogu riječi *prope*, a kadenca na dominantni je zapravo priprava za vrhunac melodije (bivirga na do), nakon čega slijedi smirenje, naglašeno virgom i trigonom oko tonike na riječi *omni*, iako se slična formula ponavlja i na *innotescant*. Antifona završava kadencom na re te ističe tonički naglasak na završnim riječima *apud Deum*.

Ovim napjevom, napose ponovljenim pozivom na radost i nadom u skori Gospodnji dolazak ublažava se pokornička osobina došašća.

IV. nedjelja došašća – Rorate

Ulazna antifona *Rorate caeli* je vrlo stari poklik Izraelaca Bogu iz Knjige proroka Izaije. Premda se ne pojavljuje u liturgijskim čitanjima te nedjelje, on iznosi najosebujnije i najpotpunije mesijansko proroštvo (Iz 45, 8; Ps 18, 2), koje daje poseban biljeg čitavoj liturgiji ove nedjelje. Bez obzira na njegovu starost, za nas je uvijek nov jer ponovljenim pjevanjem i slušanjem budi u duši čežnju za što skorijim Gospodnjim dolaskom i vodi nas prema Božiću, vrhuncu i ostvarenju toga iščekivanja.

Na ulaznu se antifonu (koja se prema Kod. Sang. 376 pjevala u srijedu nakon III. nedjelje došašća, a na IV. nedjelju pjevao se introit *Memento nostri, Domine*, Cod. Sang. 376, f. 93) nadovezuje hvalbeni Ps 18, dok se na istu antifonu iz zajedničkih slavlja Blažene Djevice Marije nadovezuje Ps 84, koji govori o patnjama i nadama povratnika iz babilonskog sužanjstva.

Antifona *Rorate* započinje intervalom dorske sekste, tipične za taj modus: do – re, re – la – ti b, la, i nastavlja vrlo poletnim melodijskim vrhuncem na *caeli desuper*, što još više dolazi do

